

DUMITRU ALMAȘ (1908–1995) – SCRIITOR ȘI PROFESOR

Cristina RAIS, Prof. dr. Ana CARATĂ

Abstract: In the beginning of spring, through out the personalities we do not want to forget, we celebrate the one that was Dumitru Almaș.

Information regarding his life are relatively few, but professionally he is easy to follow and to appreciate, because of the large number of papers published between 1938 and 1995, the sad year of his death, like: *Miron Costin* (1939), *Neculai Milescu Spătaru* (1954), *Alei codrului fârtate* (1956), *Cetatea de pe stânca verde*, *Căderea Bastiliei* (1959), *Fluierașul și alămâia* (1962), *Eroi au fost, eroi sunt încă* (1968), *Povestiri istorice* (1994), *Cântarea nevăzutei privighetori* (1995).

He has drawn the attention of the scientific and cultural world through his remarkable activity as writer and historian, but also as a good educator as his former students say today.

In this paper we will present Professor' Almaș disciples, that carry his unmistakable mark of personality.

Sub pseudonimul Dumitru Almaș, Ailincăi Dumitru (19 octombrie 1908 – 12 martie 1995) s-a evidențiat în lumea științifică și culturală ca scriitor, istoric și educator, deopotrivă. A semnat articole publicate în reviste istorice și literare, manuale de istorie pentru diverse trepte de învățământ și lucrări de referință dintre care spicuiem: *Miron*

Costin (1939), Neculai Milescu Spătaru (1954), ciclul epopeic Frații Buzești (1971-1977), Doi strămoși iluștri – Decebal și Traian (1980), Popasuri la vetrele istoriei românești (1981), Vetre de istorie românească (1988), Povestiri istorice (1994), Cântarea nevăzutelor privoighetori (1995).

Carierea didactică: a debutat în liceele din Siliștea, Călărași (1938-1939), Piatra Neamț (1943-1949), apoi la Facultatea de Istorie a Universității „Spiru Haret” și la Universitatea București, unde a fost conferențiar în perioada 1949-1972 și apoi profesor (1972-1975) și s-a împlinit cu cea de redactor la ziarele „Zorile”, „Lumea românească”, respectiv redactor-șef, inițiator și conducător al revistei „Magazin istoric” între anii 1967 și 1969, odată cu desemnarea sa ca membru în comitetul de conducere al Societății de Științe Istorice din România. [4]

Scriitorul urmărește armonizarea rigorii metodelor excursului istoric cu arta literară, în lucrări de istorie universală, biografii romanțate și romane pe teme mitico-eroice. Această lege de aur a respectat-o în cazul tuturor istoriilor cantitative, dar și al manualelor școlare sau cursurilor universitare.

Dumitru Almaș se preocupă și de istoria patriei, aplecându-se deopotrivă asupra manualelor pentru școlari și a poveștilor atractive pentru copii, aparent mai puțin compromise de ideologia comunistă, stimulând și amprentând imaginația celor mici, într-un mod de neconfundat. „...în căutarea adevărului echivalează uneori cu rigoarea sau cu impersonalitatea expunerii, alteori cu fetișizarea probelor istorice, cititorul acceptând o diminuare drastică a virtuților literare ale expunerii”. [3]

Autorul păstrează mereu vie atmosfera caldă, părintească în care cultivă legătura cu strămoșii. Prelucreează pentru toate vârstele basme și legende din folclorul popular fără a-și pierde simțul critic.

Cărțile sale impresionează prin expunerea didactică a personajelor aflate în posturi elocvente. Reușește să creeze o atmosferă a scrierilor sale, aflate într-o continuă pendulare între prezent și trecut, familiar și mirabil, prin imagini emblematice (Gelu sau Menumorut), legende onomastice (familia Corvineștilor) sau toponimice (București). Astfel, se naște Dochia, legenda feminină care reunește simbolic devotamentul, rezistența și curajul poporului român.

Povestirile reprezintă un adevărat cult al înaintașilor, cu care copiii sunt îndemnați permanent să se identifice. Cultivând spiritul civic, Almaș conturează semnificativ personajele. În lucrările sale, strămoșii sunt viteji, înțelepți, devotați țării, gospodari, părinți autoritari, în timp ce dușmanii sunt caracterizați de îngâmfare și viclenie [1].

Transformarea cuceririi în simbioză este procedeul utilizat de autor pentru a nu știrbi din claritatea destinului triumfal al strămoșilor. Concentrate pe subiecte sau episoade distincte, povestirile cuprind precizări cronologice categorice, dialoguri antrenante și au un final exemplar, moralizator, care se impune a fi reținut. Naratorul folosește aceiași interlocutori, formule de revenire și derulare, cum ar fi: „să mai înșir o mărgică pe firul istoriei” [2], reușind să realizeze impresia de continuitate.

Oscilarea între cronică și basm, adresarea arhaizantă, entuziastă (utilizată pentru zugrăvirea mărturiei proaspete și străvechi în același timp, veridice și pitorești) urmărește inducerea ideii de vechime.

Dumitru Almaș construiește o atmosferă familiară, atemporală folcloric utilizând termeni populari, „dialectali”, care evidențiază simpatia pentru oamenii de rând. Folosind retorica, autorul accentuează soluțiile descriptive și intriga previzibilă.

Opera lui Dumitru Almaș, cu atuurile și deficiențele ei, considerată de istorici a fi inofensivă, rămâne frecvent

instrumentalizată de educatori. Ținta autorului este un public imatur, dar nu lipsit de receptivitate.

Se remarcă contrastul între efortul de întreținere a verosimilității și tonul declamatoriu al povestitorului în povestiri cu sfârșit autorizat. Legenda este văzută ca ficțiune, ca ignorare a faptului istoric.

Personalitățile complexe (cronicarul Miron Costin) sunt descrise în respect pentru documentul istoric, autorul încercând să recreeze cât mai fidel atmosfera epocii, fără vreo impietate ficțională asupra verdictului. În romanul *Acolo în Filioara* (1943) folosește un ton sobru, zugrăvind anii primului război mondial.

Dovedind ingeniozitate epică, virtuți de povestitor și calități de portretist, naratorul reconstituie cu acuratețe psihologică și fără abateri documentare itinerariul personajului principal în monografia istorică *Neculai Milescu Spătaru* (1954). Scrierea este lipsită de tezismul literaturii proletcultiste din acele timpuri.

Fantezia narativă în lexicul epocii este metoda prin care sunt redată faptele eroice a doisprezece haiduci cu al lor căpitan care luptă în numele unui cod al onoarei, la început de secol XIX, împotriva boierilor și a turcilor (*Alei, codrule, fârtate*, 1956).

În anul 1957, apar primele semne ale concesiilor făcute de autor noului regim politic în romanul *Făclia s-a aprins*. Astfel, acțiunea este plasată în mediul rural, personajele conlucrând la alfabetizarea și comunizarea celor mulți.

În *Cetatea de pe stânca verde* (1959), Almaș percepe simpatetic neliniști și pasiuni adolescente, sub semnul lui Homer.

Personalitățile istorice sunt zugrăvite sub aspectul unor relatări liricizate. Credința, patriotismul, progresul, lupta, educarea în spiritul vremii sunt concepte des întâlnite în lucrările scriitorului.

Amprenta profesional didactică a reputatului profesor Dumitru Almaș o regăsim și în procesul de formare și consacrare al discipolilor săi, care sunt astăzi nume de rezonanță în domeniul științei și culturii. Chiar simpla enumerare a acestor personalități reprezintă un omagiu adus profesorului lor, iar pentru noi, o plăcută datorie de onoare.

Prezentarea în ordine alfabetică a acestor distinși oameni de cultură nu urmărește o comparare a performanțelor acestora, ci punerea în evidență a personalității celui pe care îl omagiem, profesorul Dumitru Almaș.

Iată cum am putea „striga” un catalog de care orice profesor s-ar simți mândru:

1. Andreescu Ștefan – prof. univ. dr., cercetător științific I, Institutul de istorie „N. Iorga”, București;

2. Bădărău Doru – dr., șef colecții speciale în cadrul BCU București;

3. Bușe Daniela – conf. univ. dr., cercetător științific principal gr. II, Institutul de istorie „N. Iorga”, București, Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați;

4. Bușe Constantin – prof. univ. dr., prorector, Univ. București,

5. Căndea Ionel – prof. univ. dr., cercetător științific principal gr. I, Directorul Muzeului Brăilei, profesor Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați;

6. Ciucă Marcel – prof. univ. dr., fost Director general adjunct al Arhivelor Naționale;

7. Maxim Mihai – prof. univ. dr., Universitatea din București, Directorul Institutului Cultural Român „Dimitrie Cantemir”, Istanbul;

8. Mușețeanu Crișan – dr., cercetător științific principal gr. I, Director Muzeul Național de Istorie a României;

9. Oberlander-Târnoveanu Ernest – Muzeul Național de Istorie a României, Șef secție Tezaur;

10. Preda Constantin – prof. univ. dr. Universitatea București;

11. Pippidi Andrei – prof. univ. dr., Universitatea București, Facultatea de Istorie;

12. Reteganu Mihai – prof. univ. dr., Universitatea București;

13. Stângă Ion – conf. univ. dr., Directorul Muzeului „Porțile de Fier” Turnu Severin;

14. Sîrbu Valeriu – dr., cercetător științific principal gr. I, Director adj. Muzeul Brăilei, Cercetător științific principal gr. I Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București;

15. Stoica Lascu – cercetător științific principal gr. I, Universitatea „Ovidius”, Constanța;

16. Trohani George – dr., cercetător științific principal gr. I, Muzeul Național de Istorie a României;

17. Radu Vasile – prof. univ., fost premier [5]

Toți au răspuns „prezent” astăzi și o dată cu ei și prin ei, unul dintre mentorii lor de seamă, profesor Dumitru Almaș.

Ce își poate dori mai mult un dascăl decât memoria plină, venerație a elevilor săi și recunoașterea unei cariere prodigioase, moment la care avem onoarea să participăm toți cei de față.

Bibliografie

[1] Almaș Dumitru, *Povestiri istorice*, vol.I, p. 3.

[2] Almaș Dumitru, *Povestiri istorice*, vol.I, p. 14.

[3] Mihalache Cătălina, *Memorie și narațiune în discursul didactic al anilor '90*, Xenopoliana, X, 2002.

[4] *** – *Almaș Dumitru*, Dicționarul general al literaturii române.

[5] *** – Material inedit, furnizat de prof. dr. Ionel Cîndea.